

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

กลวิธีการนำเสนอ ศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏวรรณกรรมสอง ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอวรรณกรรมสอง
2. เพื่อศึกษาศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมสอง

สรุปผล

ผลการวิจัยกลวิธีการนำเสนอ ศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏวรรณกรรมสอง ดังนี้

1. กลวิธีการนำเสนอวรรณกรรมสอง
กลวิธีการนำเสนอวรรณกรรมสอง กลวิธีการเปิดเรื่อง เปิดเรื่องด้วยอุณฺหิโยบท

3 ลักษณะ กลวิธีการดำเนินเรื่อง มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การดำเนินเรื่องตอนต้น แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ เรื่องที่พระอานนตฺสดับจากพระพุทธเจ้าทรงเล่าให้ฟังแล้วนำมาเล่าต่อ เรื่องที่มีผู้พูดถามปัญหา พระพุทธเจ้าทรงแสดงเทศนาตอบปัญหา และเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงปรารภบุพกรรมของพระองค์ให้พระภิกษุฟัง การดำเนินเรื่องตอนกลาง ใช้ฉันทลักษณ์แบบร้อยแก้วเทศนา สอดแทรกด้วยบรรยายโวหาร มี 2 ลักษณะ พรรณนาโวหาร ส่วนมากพรรณนาถึง การเป็นที่รักจำเริญใจ การชื่นชมยินดี การได้รับพรธรรม และการมีศิวพรรณงดงาม และเทศนาโวหาร อานิสงส์ และการบรรลุดุธรรมมากที่สุด รองลงมาคือ การไม่ไปสู่อบาย การพ้นจากกรรมชั่ว การไม่มีโรคภัย การเป็นผู้ประเสริฐ การรักษาศีล และกิเลสตามลำดับ และการดำเนินเรื่องตอนปลาย เป็นการสรุปองค์ความรู้ มีผู้บรรลุดุธรรม กลวิธีการปิดเรื่อง มี 3

ลักษณะ ได้แก่ การจบเรื่องด้วยภาษาบาลี การจบเรื่องด้วยภาษาถิ่น และจบเรื่องด้วยบทส่งท้าย มี 3 ลักษณะ ได้แก่ นามรจนา การบันทึกวันเดือนปี และคำปรารภและคำอุทิศ

2. ศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมสอง

2.1 ศาสนา

องค์ประกอบด้านศาสนา พบว่า พระพุทธเจ้า มีพุทธกิจ 3 ประการ ได้แก่ การรับบิณฑบาต การเทศนาแก่ประชาชน และการเทศนาแก่พระสงฆ์ การเทศนาแก่ประชาชนพบมากที่สุด และวัตรปฏิบัติอีก 2 ประการ ได้แก่ การอยู่ด้วยอิริยาบถ และการอนุโมทนาผลบุญ ด้านคำสอนและหลักปฏิบัติส่วนมากสอนเรื่องการให้ทาน ด้านศาสนสถานกล่าวถึงวัดเขตะวันและวัดเวฬุวัน วัดเขตะวันพบมากที่สุด ด้านนักบวชกล่าวถึง พระเถระ พระอรหันต์ และพระภิกษุ พระภิกษุพบมากที่สุด ด้านศาสนิกชน กล่าวถึงศาสนิกชน 2 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ กหบดี และปู่ชน ศาสนาพราหมณ์ มีการกล่าวถึงตัวพราหมณ์เท่านั้น ด้านศาสนพิธี พบศาสนพิธี 3 หมวด ได้แก่ หมวดทานพิธี หมวดกุศลพิธี และหมวดปถิมกพิธี องค์ประกอบด้านศาสนาพบมากที่สุด รองลงมาคือด้านศาสนพิธี ด้านศาสนิกชน ด้านคำสอน และหลักปฏิบัติ ด้านศาสนสถาน ด้านนักบวช และด้านสัญลักษณ์ ตามลำดับ

2.2 ความเชื่อ

ความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมสอง พบความเชื่อศาสนา 2 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อในศาสนาพุทธมากที่สุด คือ เชื่อเกี่ยวกับชาติกำเนิด เชื่อเกี่ยวกับการมีสติปัญญา เชื่อเกี่ยวกับการมีบุคลิกลักษณะงดงาม เชื่อเกี่ยวกับการเป็นผู้มีสมบัติ ยศศักดิ์ และบริวาร เชื่อเกี่ยวกับการได้พ้นจากบาปกรรม เชื่อเกี่ยวกับการได้เกิดเป็นเทวดา เชื่อเกี่ยวกับสุขในนิพพาน ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ พบว่า มีความเชื่อเกี่ยวกับการเกิดด้านเดียว ความเชื่อในศาสนาพุทธเป็นความเชื่อในเรื่องผลกรรมดีและกรรมชั่ว การทำกรรมดีทำให้มีความสุขกายสุขใจในโลกนี้ การทำกรรมชั่วจะได้รับความเดือดร้อน เมื่อตายไปผลจากกรรมชั่วทำให้ตกนรก ส่วนกรรมดีได้เกิดเป็นเทวดาชั้นสวรรค์ อันเป็นผลจากการสร้างศาลาการเปรียญ (สองหอแจก) สร้างกุฏิ สร้างพระพุทธรูป สร้างพระไตรปิฎก การสร้างอุโบสถ สร้างสัพพทาน และสร้างธรรมาสน์ ตามเนื้อหาวรรณกรรมสองดังกล่าวมา

อภิปรายผล

กลวิธีการนำเสนอ ศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรมสอง ผู้วิจัยนำผลมาอภิปราย ดังนี้

1. สิ่งที่ค้นพบ ประวัติความเป็นมาของวรรณกรรมสองมีต้นกำเนิดจากพระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์ สมบูรณ์ด้วยความรู้และจริยาวัตรที่งดงาม รู้แจ้งโลก เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทรงแสดงธรรมที่เป็นประโยชน์มีความงามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด หัวข้อธรรมะของพระองค์ เหมาะกับทุกกาลเวลา สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดประโยชน์กับผู้ปฏิบัติได้ พระองค์ทรงแสดงภูมิปัญญาและกลวิธีในการเทศนา ไว้ในพระสูตรนิตปิฎกให้พระสงฆ์สาวกผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ควรเคารพบูชา เป็นเนืองนิตย์อันยอดเยี่ยมที่ควรถวายทานอุทิศส่วนกุศล สืบทอดกันมาจากพุทธกาล จนกระทั่งพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าไปในอาณาจักรล้านช้าง พระสงฆ์ทรงสมณะศักดิ์ และราชบัณฑิตได้แปลและปรับปรุงกลวิธีการนำเสนอวรรณกรรมสอง ที่เคยแสดงจากพระโอษฐ์ ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมสังคม โดยใช้ภาษาบาลีเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นบทสำคัญแล้ว ขยายความให้เข้าใจลึกซึ้งด้วยภาษาถิ่นอีสาน พร้อมกับใช้อักษรธรรมเป็นเครื่องบันทึกเนื้อหา ให้พระสงฆ์ได้ใช้เป็นเครื่องมือประกอบพิธีกรรมสำคัญเรื่อยมาถึงปัจจุบัน จึงถือว่าเป็นกลวิธีในการประพันธ์วรรณกรรมสองได้สอดแทรกภูมิปัญญา โดยพิจารณาผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ กลวิธีการเปิดเรื่อง กลวิธีการดำเนินเรื่อง และกลวิธีการปิดเรื่อง สอดคล้องกับ สุภณ สมจิตศรีปัญญา (2551 : 38) และ ยุทธพงศ์ มาตย์วิเศษ (2551 : 62-66) กล่าวว่า ลักษณะของวรรณกรรมสองมีองค์ประกอบด้านการนำเสนอเนื้อหา ได้แก่

1.1 การเปิดเรื่อง โดยมีผู้สงฆ์อันิสงฆ์ของการสร้างพุทธศิลป์วัตถุ

โบราณวัตถุ และสาธารณประโยชน์ แล้วเข้าไปทูลถามปัญหาจากพระพุทธเจ้า

1.2 การดำเนินเรื่อง พระพุทธเจ้าตอบปัญหาโดยอธิบายถึงอันิสงฆ์ต่าง ๆ ที่พึงได้จากการก่อสร้างวัตถุและสถานที่สำคัญต่าง ๆ

1.3 การประชุมชาคค คือการสรุปการกลับมาเกิดของบุคคลต่าง ๆ ว่า บุคคลใดในอดีตชาติได้กลับมาเกิดเป็นใครในสมัยพุทธกาล

1.4 การปิดเรื่อง สรุปถึงการได้รับอันิสงฆ์มาก จนถึงพระนิพพาน

นอกจากนี้ก็เป็นคำปรารภของผู้จารึกและบอกเวลาจารึก พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุณ) (2549 : 303-317) กล่าวว่า วรรณกรรมเรื่องอันิสงฆ์และคัมภีร์ที่ใช้เทศนาในเทศกาลต่าง ๆ มีส่วนสำคัญที่เป็นฐานความเชื่อที่ส่งเสริมวัฒนธรรม จารีตประเพณี

และที่สำคัญเป็นแนวคิด ความเชื่อ และวิถีการปฏิบัติขั้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏเป็นองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ คือ ความรู้ที่แสดงถึงความเป็นมา แนวคิด และ หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา องค์ความรู้ที่มีผลต่อการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และค่านิยมทางสังคม องค์ความรู้ที่สร้างกระบวนการผสมผสานความรู้ในทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อในท้องถิ่นเข้าด้วยกัน ซึ่งองค์ความรู้เหล่านั้น มีความเชื่อมโยงกับหลักคิด และวิถีการปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างกฎเกณฑ์ทางสังคม วัฒนธรรม จารีต ประเพณี โดยมีอิทธิพลต่อแนวความคิด ความเชื่อ การเมือง การปกครอง จารีตประเพณีในแผ่นดินล้านนา รวมทั้งการสร้างสรรค์วรรณกรรมในสังคมไทย และที่สำคัญยิ่ง คือ เพื่อความยั่งยืนของพระสัทธรรม

กลวิธีการนำเสนอวรรณกรรมสองบ้านหนองโนสอดรับกับองค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีการนำเสนอวรรณกรรม การใช้ภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นอักษรธรรมภาษาถิ่นโบราณจารึกคัมภีร์พระไตรปิฎกถือว่าเป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ เมื่อต้องการความศักดิ์สิทธิ์ในพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น บทอาราธนา บทสวด บทเทศนา คาถาอาคม ก็ใช้ภาษาบาลีเป็นสัญลักษณ์ เพื่อสื่อสารที่สำคัญ การใช้โวหารในวรรณกรรมสองประพันธ์ได้ตีทั้งบรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และเทศนาโวหาร ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น เมื่อภิกษุนำไปเทศนาแล้ว เกิดความรื่นรมย์ ยินดี มีความเชื่อถือศรัทธาในพุทธศาสนา จนเกิดการปฏิบัติในการบริจาค เพื่อการสร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา

ในการประพันธ์วรรณกรรมสอง ผู้ประพันธ์จะต้องมีความรู้แตกฉานทั้งด้านพระสูตร จากคัมภีร์พระไตรปิฎก สอดคล้องกับ สมพร มั่นตะสูตร (2525 : 54) กล่าวว่า ในการแต่งหนังสือ เพื่อเรียกร้องความสนใจให้ผู้อ่านสนใจในงานเขียนชิ้นนั้นอีกกล่าวคือ กลวิธีสร้างความประทับใจให้เกิดในงานเขียนของตนเอง ประกอบด้วยกลวิธีในการสร้างเรื่องหรือเสนอเรื่องและกลวิธีในการใช้คำเป็นสำคัญ และพิสุจน์ ใจเที่ยงสุด (2530 : 233 - 235) กล่าวว่า ภาษาในวรรณกรรมอีสาน กวีมีศิลปะในการใช้ภาษา และถ้อยคำสำนวนโวหารให้ความหมายลึกซึ้งกินใจ ก่อให้เกิดรสวรรณคดี

นอกจากที่กล่าวมาข้างพบว่าการประพันธ์วรรณกรรมสองได้แทรกภูมิปัญญาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดการปฏิบัติตาม ดังนี้

1. ภูมิปัญญาที่กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตผลงาน พบในวรรณกรรมสองพระพุทธรูป ที่มีการสร้างพระพุทธรูปด้วยวัสดุต่าง ๆ พระพุทธรูปจึงมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามจินตนาการของผู้สร้าง

2. ภูมิปัญญาที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันตามความสามารถไม่กีดกันฐานและชนชั้น พบในวรรณกรรมสองสิม ที่กล่าวว่าบุคคลที่เข้าร่วมผูกพัทธสีมา จะทำให้ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรือง และไม่เกิดในอบาย ได้แก่ นรก เปรต อสุรกาย และดิรัจฉาน

3. ภูมิปัญญาในการสร้างแนวทางแห่งเหตุผล คือ เชื่อว่าทำกรรมดีย่อมได้รับสิ่งที่ดี ทำสิ่งสวยงามก็จะได้สิ่งสวยงาม เหมือนบุคคลที่ให้น้ำผึ้งเป็นทาน เกิดชาติหน้าจะมีเสียงไพเราะ และรูปโฉมงดงาม

ภูมิปัญญาที่กล่าวมา ผู้ประพันธ์วรรณกรรมต้องการให้ผู้อ่านผู้ฟังเกิดความเชื่อ และปฏิบัติตามวรรณกรรมตามบรรทัดฐานของตน ซึ่งวรรณกรรมไม่ได้จำกัด สถานะ บทบาททางสังคม ระดับสติปัญญา หรือว่า ความสมบูรณ์ของร่างกาย ใช้กลวิธีในการนำเสนอ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม และเชื่อตามเนื้อหาของวรรณกรรม ซึ่งมีกลวิธีที่แตกต่างตามความต้องการของผู้ประพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมพร มั่นตะสูตร (2525 : 54) ที่กล่าวถึงกลวิธีว่า วิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการแต่งหนังสือ เพื่อเรียกร้องความสนใจให้ผู้อ่านสนใจในงานเขียนชิ้นนั้น กล่าวคือ กลวิธีสร้างความประทับใจให้เกิดในงานเขียนของตนนั่นเอง ประกอบด้วยกลวิธีในการสร้างเรื่องหรือเสนอเรื่อง ที่เป็นภูมิปัญญาสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสารให้ผู้อ่านและผู้ฟังได้ทราบว่า วรรณกรรมสองเป็นวรรณกรรมมรดกที่สืบทอดและปฏิบัติตามกันมายาวนาน จนกลายเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านหนองโน เชื่อว่าวรรณกรรมสองเป็นวรรณกรรมที่ใช้เทศนา และมีเนื้อหามาจากพุทธประวัติ เป็นเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเชิญชวนให้พุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา สร้างถาวรวัตถุให้เป็นศาสนสมบัติในพุทธศาสนา เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ทรงเทศนาแสดงอานิสงส์แห่งผลกรรมนั้น เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะสืบทอดมายาวนานตลอดพุทธกาล เป็นการเทศนา เพื่อเป็นเครื่องมือปลุกศรัทธาให้ร่วมสร้างถาวรวัตถุและทำบุญประกอบพิธีกรรมนั้นมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกใช้เป็นหลักเทศนาให้ทราบความเป็นมาและอานิสงส์เป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านอาคารสถานที่ วัตถุ และพิธีกรรมตามประเพณีมีการสร้างสิม ส่วนภายในก็ทำให้เกิดศรัทธามีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

2. วรรณกรรมสลองได้แทรกภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อในชุมชน ให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธา จนเกิดเป็นการสร้างวัดอุทยาน และยังได้สะท้อนให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับระบบความเชื่อของคนในชุมชน ในเรื่องผลของกรรม กล่าวคือ หากประพฤติปฏิบัติความวรรณกรรมสลองจะทำให้การดำเนินชีวิตจะพบแต่ความสุข มีทรัพย์สินสมบัติ ยศ สักดิ์บริวาร ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามวรรณกรรมจิตใจจะเต็มเปี่ยมไปด้วยหลักธรรมในการดำรงตนให้อยู่ร่วมสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับพระวชิร กิวขุนทด (2552 : 236) กล่าวว่า การใช้ภูมิปัญญาการเทศนา มีประโยชน์อย่างมากในการส่งเสริมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ทั้งวิธีการจัดการที่มีความเชื่อเป็นเครื่องกำกับไว้ในพิธีกรรม ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการเทศนา และขั้นตอนการดำเนินการเทศนา ความเชื่อที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมที่ได้จัดในประเพณีเทศนานั้น เป็นความเชื่อที่ชักนำในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ที่ส่งเสริมความเชื่อทางพระพุทธศาสนาได้ ทั้งประเพณีการเทศนาและประเพณีอื่น ๆ

ในสภาพสังคมอีสานปัจจุบัน การใช้วรรณกรรมสลองเป็นขั้นตอนพิธีกรรมเพื่อปลุกศรัทธา บางอย่างได้ปรับเปลี่ยนตามเหตุการณ์ ในสังคมปัจจุบัน อาทิ เรื่องภาษาในอดีต สังคมอีสานศึกษาตัวอักษรธรรม ปัจจุบันการศึกษาในระบบใช้ตัวอักษรไทยราชการ ทำให้ประชาชนส่วนมากอ่านอักษรธรรมไม่ได้ จำเป็นต้องใช้วิธีปริวรรตจากต้นฉบับอักษรธรรมเป็นอักษรไทยราชการ ทำเป็นเอกสารหรือพิมพ์เป็นหนังสือ เพื่อใช้แทนหนังสือผูกโบราณ ส่วนภาษาพูดในวรรณกรรมลองใช้ภาษาบาลีและภาษาถิ่นอีสาน สำหรับภาษาบาลีใช้คำจากพระไตรปิฎก ส่วนภาษาถิ่นอีสาน ผู้เทศนาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสภาพผู้ฟัง บางครั้งก็ใช้ภาษาถิ่นอีสานผสมกับภาษาไทยราชการ บางครั้งก็ใช้ภาษาไทยราชการทั้งหมด ผู้เทศนาที่แตกฉานในธรรมกถึก และมีความรู้ในวรรณกรรมสลอง ก็เทศนาโดยปากเปล่า ปรับเนื้อหาจากวรรณกรรมสลองให้เข้ากับหัวข้อธรรมะต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้ฟัง บางรูปก็ยกหนังสือผูกโบราณเป็นคัมภีร์อ้างไว้แต่ไม่เปิดดูเนื้อหาที่มี บางรูปก็ไม่ใช้หนังสือผูกโบราณมาอ้าง ส่วนภิกษุที่มีพรหมาน้อยยังไม่แตกฉานในธรรมกถึกใช้การอ่านตามเนื้อหาสลอง การเทศนาไม่ว่าจะปฏิบัติอย่างไรก็เกิดผลสัมฤทธิ์ตามวรรณกรรมเหมือนกัน เพราะประชาชนผู้ฟังมีจิตศรัทธาเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ส่วนการผลิตหนังสือผูกโบราณที่เป็นวรรณกรรมสลองเพิ่มเติมขึ้น ปัจจุบันไม่มีการกระทำในพื้นที่วิจัย แต่สาระจากวรรณกรรมสลองยังมีใช้อยู่ในชุมชนบ้านหนองโน เห็นได้จากการสัมภาษณ์ พระพัชรมงกคญาณ (9 ต.ค. 2554) วรรณกรรมสลองได้ร้อยรวมจิตใจชาวบ้านหนองโน ทำให้เกิดความบริสุทธิ์ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ช่วยลดความตระหนี่และกระตุ้นให้เกิดการบริจาคปัจจัย ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวบ้านหนองโน ที่ดำรงพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคงมาจนปัจจุบัน

3. ความเชื่อของชาวบ้านหนองโน

3.1 ความเชื่อพื้นฐาน

ชาวบ้านหนองโนมีความเชื่อพื้นฐานที่ก่อให้เกิดประเพณีพิธีกรรม และวัฒนธรรม3 ลักษณะ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผี มีการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น การเลี้ยงปูตา การเลี้ยงตาแตก การทำบุญข้าชะ (เป็นงานบุญในฮีต 12 ทำในช่วงเดือน 7 หรือเดือน มิถุนายน ทำเพื่อปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกจากหมู่บ้าน) เป็นต้น ความเชื่อเกี่ยวกับพราหมณ์มีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับดวงชะตา เช่น การสะเดาะเคราะห์ต่อชะตา การสู่ขวัญ การผูกดวง เป็นต้น และ ความเชื่อเกี่ยวกับพุทธ มีการประกอบพิธีกรรม เช่น การรักษาศีล การสวดมนต์ไหว้พระ การทำบุญตักบาตร เป็นต้น ความเชื่อพื้นฐานได้ก่อให้เกิดผู้นำเกี่ยวกับความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผี มีกะจ้ำเป็นผู้นำ ความเชื่อเกี่ยวกับพราหมณ์ มีพราหมณ์เป็นผู้นำ ความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา มีระบบการปกครองเป็นลำดับ ได้แก่ มรรคนายก และไวยวัจกร กรรมการวัด อุบาสก และอุบาสิกา หรือในการวิชัยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ปฏิบัติตาม และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ในความเชื่อเกี่ยวพระพุทธศาสนา บุคคลแต่ละกลุ่มจะทำหน้าที่ของตนเองให้สมบูรณ์ เช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทำหน้าที่ในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม นำชาวบ้านประกอบพิธีกรรม เมื่อว่างเว้นจากภาระงานที่บ้านจะทำหน้าที่ดูแลวัด ปรึกษาหารือหรือแนวทางพัฒนาวัดกับกรรมการหมู่บ้านและผู้นำชุมชน กำกับดูแลรักษายัญชีของวัด กลุ่มผู้ปฏิบัติตามทำหน้าที่ในการช่วยกิจกรรมทางวัดตลอด ดูแลรักษาสถนสถาน และวัสดุอุปกรณ์ให้มีสภาพพร้อมใช้งาน แจ้งข่าวกิจกรรมของวัด และเป็นตัวอย่างในการบริจาค กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปที่ไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมทางวัดได้ตลอด เช่น ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน ใช้วิธีบริจาคร่วมสร้างถาวรวัตถุ เมื่อมีโอกาสก็จะช่วยเหลือกิจกรรมตามความสามารถของตน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยมตามแนวคิดของ นิชพรธ วรรณศิริ (2540 : 98-99) กล่าวว่าโครงสร้างหน้าที่นิยม แต่ละโครงสร้างจะทำหน้าที่สัมพันธ์กัน ถ้าขาดโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งสังคมก็จะล่มสลาย โครงสร้างจึงเป็นลักษณะสำคัญที่สานความคิดและแนวปฏิบัติให้อยู่ในระบบเดียวกัน ทั้งการกระทำทางกาย วาจาและทางจิตใจนำไปสู่การแสดงออกทางกาย เช่น การทำงาน การเล่นเกม การเรียน การวิจัย การร้องรำ เป็นต้น

โครงสร้างหน้าที่นิยมนดังกล่าว ทำหน้าที่ประกอบสังคมชาวบ้านหนองโนให้สัมพันธ์กัน ประสานความคิดและแนวปฏิบัติ ให้ผู้คนในสังคมปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง อยู่ในระบบเดียวกัน เมื่อคนในสังคมรู้จักหน้าที่ของตนเอง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นไปตามระเบียบ ไม่มีการขัดแย้งกัน ในการดำเนินกิจกรรมในวัดเจริญผลหนองโน โครงสร้างหน้าที่นิยมนได้กำหนดให้ชาวบ้านปฏิบัติตามหน้าที่ตามความสามารถของตนเอง การเงินการบัญชีโปร่งใส ตรวจสอบได้ จึงทำให้ชาวบ้านหนองโนมีความศรัทธาแรงกล้า สามารถสร้างถาวรวัตถุได้ยิ่งใหญ่ และสร้างได้ตลอดทั้งปี ทั้งนี้เป็นผลจากการปฏิบัติตามวรรณกรรมสวดและการปฏิบัติตามโครงสร้างหน้าที่นิยมนของตนเอง

3.2 ความเชื่อตามวรรณกรรมสวด วรรณกรรมสวดเป็นวรรณกรรมที่ใช้เทศนา และมีเนื้อหามาจากพุทธประวัติ เป็นเรื่องราวที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสเชิญชวนให้พุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา สร้างถาวรวัตถุให้เป็นศาสนสมบัติในพุทธศาสนา เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ทรงเทศนาแสดงอนิสงส์แห่งผลกรรมนั้น เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะสืบทอดมายาวนานตลอดพุทธกาล จึงเป็นประวัติความเป็นมาของวรรณกรรมสวดจำพวกหนึ่ง วรรณกรรมสวดอีกจำพวกหนึ่งเกิดหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพาน พระภิกษุผู้เชี่ยวชาญในคำสอนของพระพุทธองค์ได้จัดทำสังคายนาร้อยกรองพระธรรมวินัย โดยพระอรหันตสาวก พระอรรถกถาจารย์ ภิกษุจารย์ และอนุภิกษุจารย์ ได้ประชุมตกลงกันจัดคำสอนเป็นหมวดหมู่เรียกว่า คัมภีร์พระไตรปิฎก ต่อมาได้จารึกคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นตัวอักษรลงในหนังสือผูกใบลานเผยแพร่ไปยังชาติต่าง ๆ ในภาคอีสานของประเทศไทย ได้จารึกคำสอนด้วยอักษรธรรมหรือมอญโบราณ วรรณกรรมสวดที่เป็นต้นฉบับหนังสือผูกใช้กันมาเนิ่นนาน ในปัจจุบันได้มีผู้ปริวรรตออกมาเป็นอักษรไทยราชการ ให้สะดวกแก่การใช้แสดงพระธรรมเทศนา เพื่อปลูกศรัทธายกย่องผู้สร้างถาวรวัตถุในพุทธศาสนา เกิดประโยชน์แก่พุทธศาสนาและสังคม ในขณะที่เดียวกันก็แสดงอนิสงส์คือผลบุญที่จะได้รับทั้งในชาตินี้และชาติหน้า (สุภณ สมจิตศรีปัญญา. 2551 : 182-183) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่า วรรณกรรมสวดเกิดจากพุทธประวัติ บางเรื่องเกิดจากการทำสังคายนาร้อยกรองพระธรรมวินัย และเกิดจากปราชญ์นิพนธ์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในคำสอน นำเนื้อหามาผูกโยงเรื่องให้เหมาะสมกับประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อปลูกศรัทธาของชาวบ้านหนองโน ให้ร่วมสร้างถาวรวัตถุ และทำบุญประกอบพิธีกรรมมีความสำคัญต่อการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาทั้งภายนอกและภายใน ภายนอกใช้เป็นหลักเทศนาให้ทราบความเป็นมาและอนิสงส์เป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้านอาคารสถานที่ วัตถุ และพิธีกรรมตามประเพณี

ส่วนภายในก็ทำให้เกิดศรัทธามีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่า
ประโยชน์ส่วนตัว (พระพหุธรรมกถญาณ. สัมภาษณ์ : 9 ต.ค. 2554)

ด้านสังคม วรรณกรรมสวด ก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวกันของชาวบ้าน กล่าวคือ เมื่อคณะกรรมการวัดประชุมว่าจะสร้างถาวรวัตถุ ผู้นำหมู่บ้าน
ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทุกคนทราบ เมื่อชาวบ้านทราบข่าวก็จะมาร่วมกันบริจาคปัจจัย
และมาช่วยเหลือกิจกรรม จนกลายเป็นสังคมแห่งความเสียสละ สอดคล้องกับงานวิจัยของ
อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (2546 : 34) วรรณกรรมสวด เป็นวรรณกรรมที่มุ่งปลูกศรัทธา
ความเชื่อ ใช้เนื้อหาภาษาจากพระคัมภีร์พระไตรปิฎก โดยชนบประเพณี เช่น ไหว้พระ รับ
ศีล อาราธนาธรรม เป็นต้น กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา คำสอนต้องประกอบด้วย
พิธีศักดิ์สิทธิ์ เมื่อชาวบ้านหนองโน เกิดความเชื่อว่า สิ่งที่เกิดจากวรรณกรรมสวด สืบต่อมา
จากพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ พระสงฆ์สาวก ผู้เสียสละบำเพ็ญตนเป็นผู้มีบุญบารมี
สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม สืบเป็นประเพณีที่ดั่งามเรื่อยมา ทำให้ชาวบ้านหนองโนเกิด
ความศรัทธาอย่างง่ายดาย สอดคล้องกับ ธเนศ วงศ์ยานนาวา (2538 : 1) วรรณกรรม
จะเกิดประโยชน์ต่อสังคม ผู้เสนอวรรณกรรมต้องเป็นบุคคลน่าเชื่อถือ มีบทบาทสำคัญต่อ
สังคม จึงจะทำให้เกิดความเชื่อและการปฏิบัติตามอย่างแท้จริง และ สุภาพร คงศิริรัตน์
(2540 : 265) วรรณกรรมอีสานได้สะท้อนค่านิยมของสังคมให้ปรากฏเด่นชัดออกมา ซึ่งค่านิ
ยมต่าง ๆ นั้น เป็นสิ่งที่สังคมต้องการให้มีและคงอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นความกตัญญู ความ
รับผิดชอบต่อบทบาทของคนในสังคม เป็นค่านิยมเชิงจริยธรรมที่สะท้อนภาพบุคคลในสังคม
เหล่านั้น

วรรณกรรมสวดก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลในชุมชนบ้านหนองโน
โดยวรรณกรรมสวดได้กำหนดให้ชาวบ้านมีการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความ
คิดเห็น และยังช่วยจัดระเบียบให้สมาชิกในครอบครัวเครือญาติจะมีความสัมพันธ์ต่อกัน โดย
การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และสร้างความเป็นปึกแผ่นอันเป็นพื้นฐานของความ
เป็นพุทธศาสนิกชนของชุมชน ที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากความเข้มแข็งของ
ระบบครอบครัวเครือญาติ

ด้านเศรษฐกิจ การจัดงานฉลองศาลาการเปรียญของชาวบ้านหนองโน
ประชาชนให้ความสำคัญหลังไหลมาร่วมทำบุญมากมาย ฝ่ายโฆษณาก็บรรยายอานิสงส์การ
สร้างศาลาการเปรียญตามหลักจากวรรณกรรมสวดเป็นระยะ ประกาศรายนามผู้บริจาคและ
อวยพรเป็นระยะ ๆ ประชาชนที่มาร่วมงานก็มีศรัทธา อิ่มเอิบ ประนมนมมือ ตั้งใจ ตั้งความ

ปรารถนาตาม แล้วยกมือขึ้นสาธุ สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภณ สมจิตศรีปัญญา (2551 : 253) ที่ว่า ความศรัทธาในการปฏิบัติตามวรรณกรรมสลอง ได้วางกรอบดำเนินการปฏิบัติจนเป็นแบบแผน คือ เมื่อก่อสร้างถาวรวัตถุเสร็จ ก็จะมีพิธีฉลองหรือสมโภชน์ จัดให้มีการประชาสัมพันธ์งาน การเทศนา โดยใช้วรรณกรรมสลองเป็นเครื่องมือ นั้น ได้กระทำเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์ มีการไหว้พระรับศีล อาราธนาธรรม อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อให้เกิดความขลัง ตามทฤษฎีการนำเสนอวรรณกรรม มีจุดประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ฟัง และสะสมบุญบารมีเพิ่มขึ้น

วัดเจริญผลหนองโน เป็นวัดที่มีการก่อสร้างถาวรวัตถุได้ตลอดทั้งปี เมื่อสร้างเสร็จก็จะทำบุญสมโภชน์เทศนาสลอง ในหมู่บ้านหรือตำบลใกล้เคียงกับบ้านหนองโน ไม่มีหมู่บ้านใด สามารถสร้างถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา ได้ยิ่งใหญ่ สวยงาม โดดเด่น สร้างได้ต่อเนื่องไม่มีการขาดแคลนทุนทรัพย์ การที่บ้านหนองโนสร้างถาวรวัตถุได้ต่อเนื่องตลอดทั้งปีนั้น อาจมีสาเหตุมาจาก ประการแรก วัดเจริญผลหนองโนเคยเป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรม กลุ่มผู้เรียนในช่วงนั้นเป็นผู้สูงอายุในปัจจุบัน ได้เรียนรู้หลักธรรมคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา และตามหลักวรรณกรรมสลอง ได้นำหลักธรรมคำสอนดังกล่าว มาสอนบุตรหลานให้เป็นคนดี ปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวพุทธ ผนวกกับการได้ฟังเทศนาสลอง ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อถือศรัทธา บริจาคทั้งร่างกาย แรงทรัพย์เพื่อสร้างวัดเจริญผลหนองโน ประการที่สอง พระพัชรมงคณญาณ ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเจริญผลหนองโน อดีตเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีสวัสดิ์ บ้านโนนศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นวัดที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากหลายหน่วยงานว่ามีระบบการบริหารจัดการที่ดีมาก พระพัชรมงคณญาณ ได้ย้ายออกจากวัดศรีสวัสดิ์ เมื่อปี พ.ศ. 2501 (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2551 : 2) เพื่อมาพัฒนาบ้านเกิด คือบ้านหนองโน ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 (มหาเถรสมาคม, 2503) ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ทำให้ชาวบ้านเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติของท่าน เมื่อท่านเทศนาสั่งสอนตามหลักพระพุทธศาสนา ทำให้ชาวบ้านมีความศรัทธาปฏิบัติตามคำสอนของท่านทุกอย่าง การสร้างถาวรวัตถุในวัดเจริญหนองโน ชาวบ้านจึงมีการแรงร่วมใจบริจาคปัจจัย เพื่อให้การสร้างถาวรวัตถุในวัดเจริญหนองโน ให้สำเร็จลุล่วงและสวยงาม

ด้านการปกครอง การปกครองมีบทบาทในการควบคุมสังคมให้อยู่ในระเบียบ วรรณกรรมสลองก็มีส่วนในการควบคุมความประพฤติของผู้คน ในลักษณะของการ

ประพฤติดีตาม ความเชื่อในวรรณกรรมสอง จนกลายเป็นระเบียบแบบแผนของสังคม ที่คนในสังคมได้ซึมซับผ่านพิธีกรรมฉลอง ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นบทกฎหมายที่ให้ผู้คนตระหนักถึง และเคารพเกรงกลัว อันเป็นการควบคุมการอยู่ร่วมกันในสังคม ระบบความเชื่อที่ทำหน้าที่อันดีระหว่างประชาชนและสังคมในหมู่บ้าน จากการสัมภาษณ์ (หนูดีน ทินรแปร. 9 ต.ค. 2554) เมื่อมีการสร้างถาวรวัตถุ ชาวบ้านหนองโนต่างร่วมแรงร่วมใจเป็นอย่างดี เมื่อมาร่วมทำงานก็จะมีการพูดคุยถามสารทุกข์สุขดิบ เคารพให้เกียรติกันและกัน ไม่มีการโต้แย้งหรือมีความเห็นแตกต่าง ทำให้การปกครองในชุมชนบ้านหนองโนเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

กลวิธีการนำเสนอ ศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏวรรณกรรมสองนั้น เป็นเรื่องปฏิบัติได้จริง ทั้งยังบังเกิดผลดีแก่ชุมชนและหมู่บ้านต่าง ๆ แต่การจะสร้างภูมิปัญญาดังกล่าวให้บรรลุผลสมบูรณ์ สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงควรปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ต้องศึกษาให้เกิดองค์ความรู้ในภูมิปัญญาจากวรรณกรรมสองอย่างลึกซึ้ง แยกแยะตามหลักการศึกษาพระไตรปิฎก คือ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ปริยัติ แปลว่า การเล่าเรียนพระไตรปิฎก การปฏิบัติ คือ การเจริญภาวนา ปฏิเวธ คือ การเข้าใจตลอดจนดูดวงผลปฏิบัติหรือการตรัสรู้ โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ ปัญญา เริ่มด้วยการสมาทานศีล ทำจิตใจให้แน่วแน่ เพื่อสร้างปัญญา โดยการฟังพระธรรมเทศนา แล้วนำมาไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนปฏิบัติ การสร้างทุนทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติเช่นนี้ เนื่องจากภูมิปัญญาจากวรรณกรรมสองมีบ่อเกิดมาจากพระไตรปิฎก ตามการศึกษาพระไตรปิฎก

1.2 ผู้ศึกษาและนำไปปรับใช้ต้องปฏิบัติตนให้เป็นคนดีมีความยุติธรรม มีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต คือ ทำตนให้เป็นผู้มีบุญญาบารมี เพื่อให้ประชาชนเกิดศรัทธาเชื่อถือเต็มใจบริจาคทุนทรัพย์และสละกำลังใจ กำลังงานช่วยเหลือ

1.3 ขนาดของภูมิปัญญาจากวรรณกรรมสองประเภททรัพย์สินและความเชื่อ ต้องสร้างสิ่งที่เป็นต่อความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตวิญญาณอย่างแท้จริง ขนาดของสิ่งก่อสร้างให้พอเหมาะกับการใช้และกำลังศรัทธา

1.4 การสืบทอดและพัฒนาวิชาการ นอกเหนือจากการศึกษาตามแนวพระไตรปิฎกแล้ว ต้องศึกษาพัฒนาสังคม สุนทรียะ และการสร้างสรรค์ ตามแผนการศึกษาของชาติ เพื่อสืบทอดการสร้างภูมิปัญญาให้เกิดเป็นพุทธศึกษา และสกัดศึกษาจากคัมภีร์ไบ

ลานเรื่องสวดดำเนินต่อไป ในอนาคตจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้การศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แก่คนุชน เช่น จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้เรื่องคัมภีร์ หนังสือผูกโบราณขึ้นในวัดของชุมชนที่สำคัญๆ หรือ ในสถานศึกษาใกล้หมู่บ้าน เจริญวิทยากรในชุมชนมาฝึกอ่าน ฝึกเขียน หรือ ปรึวรรตออกมาจากต้นฉบับโบราณเป็นอักษรไทยราชการ นอกจากนี้ก็พิธีกรรมผู้นำประกอบ พิธีกรรม มาให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาจากวรรณกรรมสวด ซึ่งให้เห็นถึงความจำเป็นและ ความสำคัญที่ต้องสร้างสรรค์ให้มีทุนทางวัฒนธรรม เพื่อใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น เนื่องจาก ปัจจุบันความรู้ด้านนี้ลดลงเป็นอย่างมาก จำเป็นต้องฟื้นฟู

1.5. กลวิธีจากวรรณกรรมสวดได้ช่วยเหลือสังคม ด้านจิตใจและด้านวัตถุควบคู่ กันไป ได้แก่ การจัดประกอบพิธีกรรมให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การตั้งพระพุทธรูปตาม สถานศึกษา และสถานที่ต่าง ๆ ต้องจัดประดิษฐานไว้อย่างเหมาะสมเป็นศรีสง่า ส่วนด้านวัตถุ เช่น จัดประเพณีทอดผ้าป่า อาจจัดเพื่อช่วยเหลือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งตั้งอยู่ในท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นมีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยหรือเป็นแหล่งส่งเสริมพัฒนาท้องถิ่น แต่ รัฐบาลไม่มีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ เช่น สถานศึกษา โรงพยาบาล ดึงสงฆ์อาพาธ เป็นต้น ควรนำกลวิธีการจากวรรณกรรมสวดมาใช้ เช่น ทำบุญผ้าป่าหาทุนเข้าไปช่วยเหลือ ตามสมควร จัดให้มีสถาบันพุทธศาสนาเข้ามาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพื่อป้องกันวิกฤตศรัทธา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศึกษากลวิธีการนำเสนอ ศาสนาและความเชื่อที่ปรากฏ วรรณกรรมสวดในวัดเจริญผลหนอง บ้านหนองโน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม จำนวน 7 เรื่อง ซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับวรรณกรรมสวดที่ กระจายอยู่ทั่วภาคอีสาน ดังนั้นน่าจะมีการวิจัยภูมิปัญญาจากวรรณกรรมสวด ที่ยังไม่ได้วิจัย

ผู้วิจัยคาดว่า หากได้นำวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมาวิจัยจะเกิด ประโยชน์เกื้อกูลต่อสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวอีสาน ทั้งจะเป็นการเผยแผ่ คุณค่าของวรรณกรรมอีสาน และเป็นแนวทางอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวรรณกรรม ให้คงอยู่กับสังคมอีสานตลอดไป